

Tijd en schuld

Een essay

- I. Tijd en één dag in het hoofd van de schrijver
- II. Tijd en strijd
- III. Tijd en twee helden
- IV. Tijd en schuld
- V. Tijd en verhouding

Joachim Mares

2BK grafiek en tekenkunst

Tom Van Imschoot

Onderzoek II

LUCA, school of arts

2017-2018

In onze leefruimte, op onze bescheiden zolder, hangt een wandklok. Een rond Ikea-model: stijlvol, sober en vooral heel goedkoop. Ze heeft zwarte wijzers die stil zweven boven de Romeinse cijfers. Desondanks het onopvallende geluid en het niet opmerkelijke ontwerp, is ze oh zo aanwezig. Ze hangt wat hoger en kijkt op ons neer vanop haar koninklijk balkon.

I. Tijd en één dag in het hoofd van de schrijver

Met haar scepter wijst ze me op het feit dat ik nog achttien minuten heb voor mijn les begint. Ik voel haar loeren over mijn schouder wanneer ik de berekening maak; twee minuten naar de fiets wandelen en die losmaken, acht minuten fietsen en dan nog 2 minuten om fiets te plaatsen en die goed vast te maken, dat geeft me nog zes minuten om in de aula te geraken. Ik heb nog tijd, want plaatsnemen in de aula is tijdsverspilling. Dan voer je twee à drie zinloze gesprekken met mensen die je niet zo goed kent. Dat is niet nuttig. Ik gebruik de tijd om even een zin af te typen en dan vertrek ik.

Verrekt. Te laat. Anderhalve minuut geleden moest ik mijn schoenen aantrekken. Misschien als ik nu voortmaak en ietwat assertiever door de stad sjees dat ik weer perfect op schema geraak.

Het eerstvolgende moment staar ik naar het gefrustreerde gezicht van de docent. Ik ben hier al drie minuten en vraag me af waarom ik hier al zit. De les is nog niet begonnen en ik kan me niet bezighouden. Tijdsverlies. Ik vul de tijd door het gelaat van de docent te bekijken en het intern te onderwerpen aan een casus *deductio*; hoogstwaarschijnlijk studeerde hij klassieke talen in het toenmalige humaniora, vervolgens vijf jaar studies in Leuven gevolgd,

daaropvolgend een driejarig doctoraat. Vijvenzestig uur gespendeerd aan de bachelorproef, slechts tweeëntachtig aan de thesis. Het doctoraat daarentegen was een exponentiële variant van voorgaande tijden, waarna hij nog twee jaar nodig had om een plaatsje te vinden binnen de academische wereld. We maken de sommatie van deze man: vierendertig jaar oud. Die hele optelling leidt echter tot een ander wiskundig resultaat: we zijn zeven minuten te laat om de les te starten.

Ik zie de seconden razen door zijn teleurgestelde blik die hij de toekomstige studenten toewerpt. Inleiding verschuiven met tien minuten, werkvorm één reduceren tot een kwartier, beeldfragment niet laten wegvallen, bespreking ervan inkorten, rekening houden met eventuele vragen ... en zo tikt de module voor de ogen voorbij.

Het eten is klaar, maar er is geen vriendin te bespeuren. Nochtans was haar lezing drieëntwintig minuten geleden voorbij, de pasta moest maar zes minuten in. Hopelijk wordt het niet koud. Ik ga zitten in de zetel. Wat nu? Even Youtube browsen. Ik klik een filmpje aan van vijf minuten. Hopelijk is ze gauw thuis. Ik zou graag binnen veertig minuten kunnen afruimen, want ik moet nog gaan sporten. Ik hoop dat het niet te laat wordt met de jongens vanavond, zodat ik zeker mijn zeven uur slaap haal. Morgen moet ik weer op om zeven uur dertig en de dag is volgepland met nieuwe, uitdagende activiteiten. Dat alles sloeg Hare Majesteit gade en ze tikt gewoon rustig verder.

II. Tijd en strijd

Tijd houdt ons bezig. Ze is immer aanwezig, fysiek of in het achterhoofd. Ze hangt sinds lange tijd met haar staatsportret in openbare ruimtes. Vroeger was er een zonnewijzer op het agora, later werd haar evenbeeld op het uur beklonken door menig kerken en nu pronkt ze in het straatbeeld in groene cijfers bij de apotheker. Ze is een universeel begrip dat in verschillende vormen, maten en kleuren tentoongesteld wordt. Iedereen herkent haar royale afbeelding omdat we vanaf de zesjarige leeftijd haar beeltenis moeten snappen en toepassen.

Het begrijpen van de klok is een groot voordeel voor het individu omdat het een wereldse compromis is. Het is alsof we niet zonder een vorm van tijdsbesef kunnen. Elke dag bestaat uit een reeks afspraken, taken of acties die uitgevoerd moeten worden op een bepaald moment. De tijdsaanduiding van dat moment is zeer cruciaal. Tijd biedt een structuur die we gebruiken en waar we tegelijkertijd aan vasthangen. Zonder uit te breiden over het metafysische en relatieve aspect van het concept tijd, gaan we over naar concrete gevallen van de tijdstrijd.

Het grote probleem dat de wandklok met zich meebrengt, is de druk die ze oplegt. Ik heb vaak het gevoel dat ze me beoordeelt, daar hangend aan de muur. Tijd hebben is een gevaarlijke luxe. Men spreekt van tijd winnen wanneer je iets op een praktische manier hebt opgelost, of als je een *lifehack* gebruikt. Tijd winnen is echter een grotere uitdaging dan het verliezen. De onhebbelijkheid van de tijd stoort me mateloos, het is een immaterieel verlies dat ongemerkt je planning vult. Het verlies ligt in de kleine zaken: een mail of chatbericht lezen en verzenden, een video bekijken of door andere sociale media scrollen. Nuttelose of schijnbaar zinvolle zaken vullen onze tijd wanneer we niet bij de pinken zijn.

We verspillen niet altijd onze eigen tijd, ook anderen treffen schuld. Het gebeurt sneller en vaker dan verwacht. We staan compleet machteloos tegenover een situatie waarin het sociaal wenselijk is niet te handelen. De tijd die verloren gaat, noem ik een dood moment: beluisteren van een oninteressant gesprek, wachten op iemand terwijl je geen boek bij hebt of participeren in *small talk*. Dat geldt ook voor omgevingsfactoren: in de supermarkt wachten, op de trein zitten, fietsen achter een trage wagen ... Met deze constante teleurstelling in het achterhoofd, stel ik zulke momenten zo vaak mogelijk uit door zelf maar net op tijd te komen. Als er zich dan een onvoorziene omstandigheid voordoet, heeft dat gevolgen voor de ander. Het paradox is er echter wel; Ik ben steeds te laat, omdat ik geen tijd wil verliezen.

Wanneer ik naar de klok staar, dan toont ze met haar snelste scepter aan dat ik weer terrein aan het verliezen ben. Tijd is te vergelijken met een slag uit de eeuwigdurende oorlog. Het is een constante krachtmeting tussen jouw formatie en de troepen van Hare Majesteit de wandklok. Tijd kent geen genade, ze regeert met ijzeren vuist en is haar koninklijke titel waard.

Tijd verdelen is een keuze die gemaakt wordt. Een planning opstellen is zoals gokken op de wagenrennen; Je zet 'geld' in op de winnende wagenmenner, om het te verzilveren. Je belegt tijd in een bepaald onderwerp, in de hoop dat die later zijn waarde zal omzetten. Elk moment dat je energie en tijd in het ene investeert, kan je het niet in het andere steken. Die keuze is een soort vrijheid, maar dat privilege draagt wolfskleren.

"Het is druk", hoor ik van collega's in elk gesprek galmen. Die drukte is echter vals, want mensen spenderen hun tijd hoe ze zelf willen. Het concept Vrije Tijd bezorgt mij vaak kopzorgen. Vrije Tijd is de tijd waarover je beschikt en die je zelf mag inplannen. In het lager onderwijs zouden ze het omschrijven als *een magje*. Dat is een oefening die je mag maken als je klaar bent met de standaardoefeningen. De *magjes* die je zelf kiest, veranderen

onbewust naar *moetjes*. Ik moet nog gaan sporten, ik ga straks nog op café, ik moet snel nog langs dat evenement passeren. Waarom plannen we onszelf vast? Is er een angst om plotseling niets te doen? Of zijn we net bang niets te kunnen doen? Is niets doen een verzameling van weggegooide kansen?

Elke kans is uniek, waardoor er een druk heerst om elke kans te grijpen. Er valt niets te verliezen, daarom mag ik niet blijven stilstaan. Door stationair om je heen te kijken, participeer je niet in het ritme van de stad. Toeval en gelegenheden geven je de mogelijkheid om te groeien en je tijd om te zetten in een product. Voor de tijd is er geen verschil tussen een professioneel of een privéleven, daarom dat elke ervaring meegenomen is en benut kan worden.

“Als je met die *mindset* de dag moet doorkomen, leef je maar half,” zeggen moeders, “En je bent nog zo jong!” Ze hebben gelijk, het lijkt alsof elke seconde een deadline is voor jezelf. Elke beslissing die je maakt, is een tactische zet in het gevecht met de tijdschreef. Jong of niet, de wekker loopt uiteindelijk voor iedereen af, maar het is de intensiteit van dromen, tussen slapen en ontwaken, die van belang is.

III. Tijd en twee helden

Er bestaan teksten over Julius Caesar waarin blijkt dat ook hij met het concept tijd worstelde. Het onderstaande fragment komt uit het boek *Divus Iulius*, uit de bundel *De Vita Caesarum*. De bundel gaat over de levens van de twaalf keizers en is geschreven door Suetonius.

“(…) zag hij een standbeeld van Alexander De Grote in de tempel van Hercules. Hij slaakte een zucht; hij beweeende zijn ongeduld over zijn eigen onbekwaamheid, omdat hij nog niets noemenswaardig heeft bereikt in zijn leven, terwijl Alexander De Grote reeds de wereld had onderworpen op zijn leeftijd ...” (Suetonius, 1998)

Het verhaal werd niet alleen door Suetonius neergeschreven, er bestaan verschillende versies van. Wat hieruit af te leiden valt, is dat de grootsten uit de geschiedenis een angst koesterden tegenover de tijd en hoe die voorbij glipt. Caesar was net gepromoveerd tot *Quaestor* op eenendertigjarige leeftijd en hij voelde -hoewel hij sinds jonge leeftijd ijverig streefde naar zowel een militaire als politiek carrière- dat zijn potentieel nog niet optimaal gebruikt werd. Hij voelde dat de tijd zijn ambities had ingehaald en bij het zien van een afbeelding van Alexander de Grote, stortte hij in.

Alexander de Grote veroverde voor zijn tweeëndertigste een groot deel van wat toen de gekende wereld was. Voor Julius Caesar was dat een streefdoel, een voorbeeld om naartoe te leven. Ook Alexander de Grote kende echter een moment van kwelling, toen hij op veldtocht was naar Azië. Wanneer hij langs de restanten van het vermeende Troje passeerde, hield hij halt bij het veronderstelde graf van Achilles. Daar richtte hij zich tot de goden en knielend vroeg hij hen om hem bij te staan tijdens de campagne, net zoals ze hadden gedaan bij Achilles. Hij ontnam het schild en de speer van Achilles van de grafsite en nam ze mee op expeditie als houvast.

De namen van deze twee iconen resoneren door de geschiedenis heen. Ook zij kampten met het onevenwicht tussen ambitie en tijd. Hare Majesteit de wandklok voert de strijd met elk individu op elk moment van de dag.

IV. Tijd en schuld

Elke vorm van tijdsverspilling gaat voor mij gepaard met een gevoel van schuld. Een menigte kijkt mee over de schouder wanneer ik me met onbenulligheden bezighoud. Het pijnlijkste moment is wanneer ik beseft dat ik de tijd aan het verspelen ben. Dat is de *cue* voor De Schuld. Ik zie De Schuld als een gemengde groep personages. Ze dragen toga's, die rijkelijk bekleed zijn met verantwoordelijkheden die we onszelf opleggen. Die constante antagonisten veroorzaken een zwaarmoedig gevoel. Het lijkt alsof ze collectief het zwaard van Damocles boven het hoofd houden. Elk moment van de dag sta je in je eigen rechtszaak.

Hare Majesteit en het tribunaal van De Schuld vormen een goed geoliede machine. De ene is het ritme waarop we amper kunnen balanceren en de anderen staan klaar om ons te beoordelen wanneer we vallen. Je wenst te leven volgens een zeker ethos. Je creëert een optimale werkhouding en past je levensstijl aan zodat die principaal is voor je bestaan. Wanneer je zelf die ideale situatie doorbreekt, door nodeloze acties, is de confrontatie met jezelf groot. Je wilt jezelf verantwoorden tegenover De Schuld. Er ontstaat een klassieke rechtbank in het achterhoofd. De plaatsen in de *basilica* worden gevuld met een imaginaire jury. Je steekt een redevoering af met een neerslachtig gemoed tegenover de menigte. Je probeert je onschuld te bewijzen aan de honderd senatoren die beoordelend vanuit de bank kijken. Maar helaas, je argumenten overtreffen niet de boodschap van je eigen ethiek. Ook in deze rechtszaal hangt een sobere Ikea-klok die dat gade slaat en ze tikt rustig verder.

De zelftwist die uit die discussie komt met De Schuld, frustreert. Vervolgens komen er hevige emoties bij kijken en worden de argumenten in de monoloog eerder inhoudsloos. Er ontstaat een negatieve spiraal waarin er meer wordt besproken dan enkel je timemanagement-vaardigheden en zo

drijf je af van de essentie. Om die sentimentele strijd te staken, is er een rationele stap nodig. Pathos maakt plaats voor logos.

V. Tijd en verhouding

Uiteraard is iedere alinea in het essay een gedramatiseerde poging tot overtuigen. De frustratie is groot tegenover tijd, maar neemt geen existentiële plaats in. Toch is het dat knagende dat me 's avonds wakker houdt. Ik heb moeten overdrijven om de lezer te doen twijfelen aan de echtheid van de tekst, zodat ik ze nu kan aanspreken en beroep doen op hun rede.

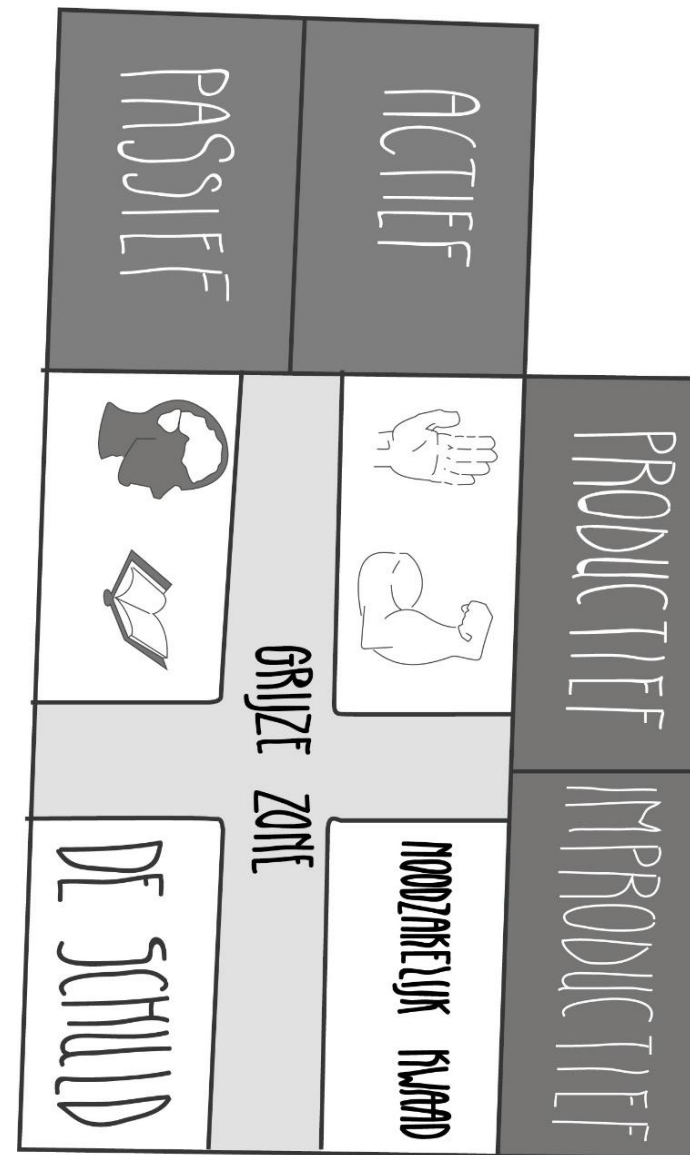
Met een gezonde portie relativeren, is tijd verliezen gewoon een put in een heirbaan. Het gebeurt dagelijks en iedereen is een slachtoffer van de tijd. We zijn gevoelig aan afleiding, zeker wanneer de taak niet interessant genoeg is.

De grootsten der aarde streden om een plaats in de weegschaal. Caesar keek op naar Alexander de Grote. Alexander keek op naar Achilles. Achilles keek op zijn beurt naar het hemelgewelf, want zijn doel was roemrijk te sterven. Jezelf vergelijken met een idool kan geen vruchtbare situatie creëren. Ambitie en tijd gaan hand in hand. Het gevaar zit hem in de verblinding door het ideale beeld dat voor de ogen verschijnt. Hare Majesteit zal je steeds voor zijn wanneer je een eeuwige, veranderende vocatie achtervolgt. Wat je wel kan doen is je ambities relativeren en plaatsen binnen jouw context. De beste versie van jezelf nastreven en de tijd gebruiken als middel, is volgens mij een eervol doel.

Drie jaar geleden heb ik dit zelf moeten ontdekken. Met veel enthousiasme en lust poogde ik me aan het schrijven. Ik voelde me vooral aangetrokken tot poëzie. Op een korte periode schreef ik obsessief. Het was een soort

troost om te schrijven, maar ook een vorm van scheppen en zoeken naar iets samenhorigs. Ik deed mee aan een schrijfwedstrijd en genoot van lof en feedback. Het doel was om een bundel uit te brengen voor ik eenentwintig werd. Maar hoe dichterbij de deadline kwam, hoe meer onzeker ik werd. Ik las meer boeken en bundels van dichters en de moed zonk mij in de schoenen: “Ik behaal het niveau niet.” klonk het bij elke regel. Na het volledige oeuvre van Jotie 't Hooft te lezen, was elke zin om te publiceren weg. Hoe kon het zijn dat een achttienjarige zo iets kon creëren? Het was echter geen jaloezie, eerder bewondering voor wat hij had gemaakt. De deadline van eenentwintig gaf me wat ruimte om te verbeteren, maar echt geloven in mijn eerste doel deed ik niet meer. De lat van mijn ambitie lag hoog en net zoals de Romeinen na de nederlaag bij Caudina, moest ik onder het juk van de tijd het hoofd buigen. Ik lees de bundel vaak opnieuw, maar ik heb sowieso verloren van de Koningin. Deadline verstreken, met goesting vergaloppeerd. De wandklok tikte de tijd weg en nu kan ik alleen nog maar stijlfiguren aanpassen in het werk. De teleurstelling liet een grote leegte achter, maar dat maakte plaats voor een bewustwording.

De logos bracht een schema met zich mee. Deze structuur is voor mij de laatste jaren een handleiding geweest om het onderste uit de kan te halen. Dit is geen waterdicht plan om de strijdbijl met de tijd te begraven. Het is een poging om mezelf een gemoedsrust te geven en een leidraad om te werken naar de haalbare doelen. Het fungeert als een soort meter die me bijstuurt wanneer ik afdwaal.

Het schema heeft drie kolommen. Een kolom met productieve acties, een grijze zone en een kolom met nutteloze zaken. De tabel heeft drie rijen: actief, grijze zone, passief. Elke actie die ik onderneem, plaats ik in het model. Zo kan ik op een gemakkelijke manier besluiten of iets zinvol is of niet.

Productief-actieve handelingen omvatten fysieke gebeurtenissen: verantwoordelijk sporten, inspanning leveren in de werkplaats of het atelier ... Het zijn manuele vaardigheden die een meerwaarde zijn voor de verdere ontwikkeling van mijn lichaam. Die staan in tegenstelling tot improductieve acties; activiteiten die moeten gebeuren en geen rechtstreekse groei betekenen. De omschrijving ‘noodzakelijk kwaad’ verwijst naar het tijdsverlies dat nut heeft. Transportatie is hiervan een voorbeeld: in de auto kan ik niet lezen omdat ik wagenziek word. Fietsen bevindt zich voor mij in de grijze zone, aangezien het positieve gevolgen heeft voor de conditie.

Alle acties die zich puur in het hoofd afspelen, vallen onder de categorie ‘passief’. Elke mentale inspanning die een bijdrage levert aan de groei van het intellect, zie ik als iets productief-passiefs. Een boek lezen, studeren of een documentaire bekijken, hebben nut in de strijd tegen de tijd. Gamen, zappen en sociale media daartegenover niet. Die fungeren als voer tijdens een oppervlakkig gesprek, wat op zijn beurt ook niet nuttig is. Sommige improductieve acties worden beoefend vanuit ‘een nood’. De boog moet niet steeds gespannen staan. Wanneer er een duidelijke drang is naar ‘zinloosheid’ dan bevindt die actie zich in de grijze zone. Het is verfrissend voor de geest om verstandelijk rust te nemen. De grijze zone mag echter geen excuus zijn voor extensief te gaan pintelieren of te *bingewatchen*. Je moet zelf de verantwoordelijkheid opnemen, of nuchter genoeg zijn om tegen je persoonlijke jury te zeggen waarom die ontspanning al dan niet nodig was.

Dit schema is voor mij een compromis met Onze Majesteit en haar tribunaal. Ik voel de priemende ogen gluren en mijn ambities worden soms onzeker, maar de tabel doet me relativeren. Ik streef naar haalbare doelen en jaag uitdagingen, die net uit de comfortzone liggen, achterna. Elke dag opnieuw aspireer ik het objectief dat uit goesting komt en niet uit druk. Zo vordert mijn krijgstoet langzaam maar zeker en verliest de wandklok stapsgewijs haar royale status.

P.S.: de tijd die ik nodig had om dit essay te schrijven, is volgens Word 3196 minuten.

Bibliografie

Suetonius, T. (1998). *Live of the Caesars (De Vita Caesarum)*. (J. C. Rolfe, Vert.) New Hampshire, U.S.A: Heinemann.